

ආර්ථික විද්‍යාව
අධ්‍යයන පොදු සහතික පත්‍ර උසස් පෙළ විභාගය
සඳහා විෂයානුබද්ධ පුනරීක්ෂණ සංවිතය
02. ඉල්ලුම, සැපයුම, නම්‍යතාව හා වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය
ව්‍යුහගත ප්‍රශ්න සඳහා පිළිතුරු

1.

(i) නිශ්චිත කාලයක් තුළ ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස්ව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩය සඳහා වූ විවිධ මිල ගණන් යටතේ මිලදී ගැනීමට අපේක්ෂා කරන විවිධ ප්‍රමාණ ඉල්ලුම ලෙස හැඳින්වේ.

යම් භාණ්ඩයක් මිලදී ගැනීමේ අවශ්‍යතාවයත්, එය මිලදී ගැනීමට ඇති හැකියාවත්, මිලදී ගැනීම සැලසුම් කිරීමත් තුළින් සඵල ඉල්ලුම බිහිවේ. මේ සංකල්පය තුළ මිලදී ගැනීමට ඇති කැමැත්ත, මිලදී ගැනීමේ හැකියාව සහ මිලදී ගැනීමට සැලසුම් කිරීම යන කරුණු තුනම ඇතුළත්වේ.

(ii) ඉල්ලුම යන්න වුවමනා යන සංකල්පයට වඩා වෙනස් වුවකි. වුවමනා යන්නෙන් අදහස් වන්නේ භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා මිනිසුන්ගේ ඇති අසීමිත ආශාවන්ය. අසීමිත වුවමනා අතුරෙන් සපුරා ගැනීමට පාරිභෝගිකයා තීරණය කරනු ලබන වුවමනා පමණක් ඉල්ලුමෙන් පිළිබිඹු කරයි.

ඒ අනුව වුවමනා පුළුල් සංකල්පයක් නිරූපණය කරන අතර, ඉල්ලුම පටු සංකල්පයක් නිරූපණය කරයි.

ඉල්ලුම සංකල්පය තුළ කරුණු 3ක් අඩංගුවේ.

- පාරිභෝගිකයාට එම භාණ්ඩය සඳහා වුවමනාවන් ඇති බව
- පාරිභෝගිකයාට එම භාණ්ඩය මිලදී ගැනීමට හැකියාවක් පවතින බව
- පාරිභෝගිකයා එම භාණ්ඩය මිලදී ගැනීම සඳහා සැලසුම් කොට ඇති බව

(iii) කිසියම් කාලපරිච්ඡේදයක් තුළදී අනෙකුත් සාධක ස්ථාවරව තිබියදී වෙළෙඳපොළේ සිටින එක් ගැනුම්කරුවෙකු විසින් සලකා බලන භාණ්ඩයට පවතින විවිධ මිල ගණන් යටතේ මිලදී ගැනීමට අපේක්ෂා කරන ප්‍රමාණය පාරිභෝගික ඉල්ලුම වේ.

කිසියම් කාලපරිච්ඡේදයක් තුළදී අනෙකුත් සාධක ස්ථාවරව තිබියදී වෙළෙඳපොළේ සිටින සියළුම ගැනුම්කරුවන් විසින් සලකා බලන භාණ්ඩය සඳහා විවිධ මිල ගණන් යටතේ මිලදී ගැනීමට අපේක්ෂා කරන ප්‍රමාණයන් වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම වේ.

පෞද්ගලික ඉල්ලුම තීරණය කරන සාධක වලට අමතරව ගැනුම්කරුවන්ගේ සංඛ්‍යාව හා එහි සංයුතිය යන සාධක වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම වෙනස්වීම කෙරෙහි බලපායි.

පෞද්ගලික ඉල්ලුම ශ්‍රිතය
 $Q_d = f(P, P_n, Y, T, Ex, O)$

වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම ශ්‍රිතය
 $Q_d = f(P, P_n, Y, T, Ex, N, O)$

(iv) ඉල්ලුම තීරණය වීමට බලපාන ඕනෑම සාධකයක් වෙනස් වීමට අනුකූලව සලකා බලන භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම වෙනස් වන ආකාරය විග්‍රහ කොට දැක්වීම ඉල්ලුම් න්‍යාය ලෙස හැඳින්වේ. ඉල්ලුම් න්‍යායට ඉල්ලුම තීරණය වීම කෙරෙහි බලපාන සියළුම සාධක සැලකිල්ලට ගනී.

යම් නිෂ්පිත අවස්ථාවක දී ඉල්ලුම තීරණය වීම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවරව පවතින විට සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල හා ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය අතර ඇති ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධතාව ඉල්ලුම් නීතිය වේ.

ඉල්ලුම් නීතියට සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල පමණක් සැලකිල්ලට ගනී.

(v)

- නිෂ්පිත අවස්ථාවක මිල හා ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය සැලකිල්ලට ගැනීම.
- මිල හැර ඉල්ලුම තීරණය වීමට බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවරව පැවතීම.
- සාමාන්‍ය භාණ්ඩයක ඉල්ලුම සැලකිල්ලට ගැනීම.
- තාර්කික ගැනුම්කරුවෙකුගේ හැසිරීම සැලකිල්ලට ගැනීම.

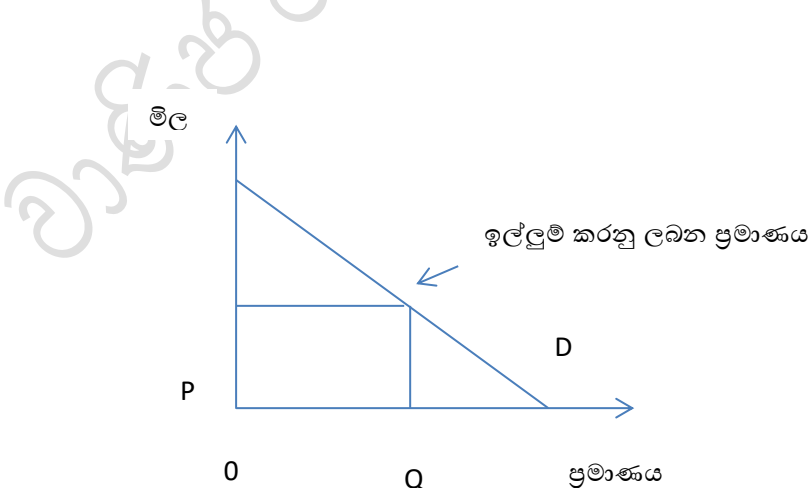
2.

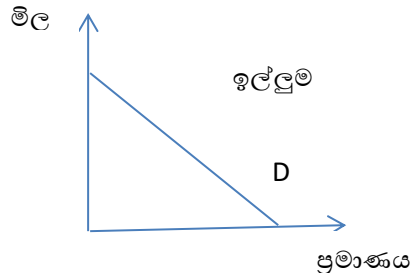
(i) ඉල්ලුම යන්නෙන් අදහස් වන්නේ යම් දෙන ලද කාල පරිච්ඡේදයකදී අනෙකුත් කරුණු නොවෙනස්ව තිබියදී කිසියම් භාණ්ඩයක් සඳහා පැවතිය හැකි විකල්ප මිල ගණන්හිදී පාරිභෝගිකයින් විසින් මිලදී ගැනීමට කැමති සහ මිලදී ගැනීමට හැකියාව ඇති භාණ්ඩ ප්‍රමාණය වේ.

යම් කාල පරිච්ඡේදයකදී අනෙකුත් කරුණු නොවෙනස්ව තිබියදී කිසියම් භාණ්ඩයක් සඳහා පැවතිය හැකි විකල්ප මිලයන්හිදී පාරිභෝගිකයින් විසින් ඉල්ලුම් කරනු ලබන භාණ්ඩ ප්‍රමාණයන්ය.

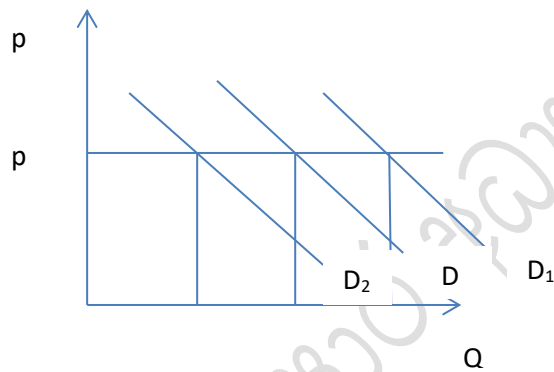
ඉල්ලුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණය යන්නෙන් අදහස් කරනුයේ යම් දෙන ලද අවස්ථාවක අනිකුත් කරුණු නොවෙනස්ව තිබියදී පාරිභෝගිකයින් විසින් කිසියම් මිලකදී යම්කිසි භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් ඉල්ලුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණයයි.

රූප සටහනක් මඟින් පහත දැක්වෙන ආකාරයට මෙම වෙනස පෙන්නුම් කළ හැකිය. ඉල්ලුම, ඉල්ලුම් වක්‍රය මඟින් පෙන්නුම් කළ හැකි අතර ඉල්ලුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණය, ඉල්ලුම් වක්‍රයේ කිසියම් ලක්ෂයක් මඟින් දැක්විය හැකිය.

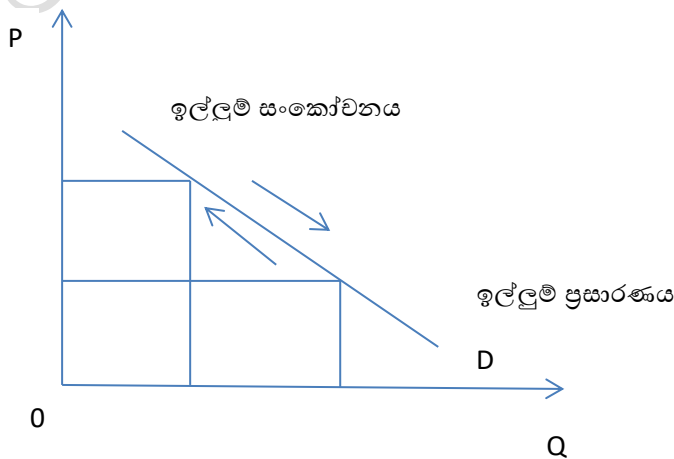

- (ii) ඉල්ලුම වෙනස් වීම යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ භාණ්ඩයක ඉල්ලුම තීරණය කරන සාධක අතුරින් සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල නොවෙනස්ව තිබියදී අනෙකුත් සාධක වල වෙනස් වීමට අනුව ඉල්ලුම වෙනස් වීමයි. මෙය ඉල්ලුම් ලේඛණය හෝ වක්‍රය සමස්තයක් ලෙස මූලින් පැවති ස්ථානයෙන් විතැන් වීමකි. ඉල්ලුම වෙනස් වීම ඉල්ලුම් වක්‍රය දකුණට හෝ වමට විතැන් වීමෙන් දැක්විය හැකිය.

ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වෙනස්වීම යනු යම්දෙන ලද කාලපරිච්ඡේදයකදී ඉල්ලුමට බලපාන මිල හැර අනෙකුත් සාධක නොවෙනස්ව පවතින විට සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිලෙහි සිදු වන වෙනස්වීමට අනුව ඉල්ලුම් කරන ප්‍රමාණය වෙනස්වීමයි.

ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වීම ඉල්ලුම් වක්‍රය මත ගමන් කිරීමෙන් දැක්වේ. ඉල්ලුම් වක්‍රය මත ඉහලට ගමන් කිරීම ඉල්ලුම් සංකෝචනය ලෙසත් ඉල්ලුම් වක්‍රය දිගේ පහලට ගමන් කිරීම ඉල්ලුම් ප්‍රසාරණය ලෙසත් දැක්වේ.

(iii) (a)	$Q_d = 110 - 4P$	$110 - 4p = -50 + 6p$	$Q_d = 110 - 4p$	$Q_s = -50 + 6p$
	$Q_s = -50 + 6P$	$110 + 50 = 6p + 4p$	$= 110 - 4 \times 16$	$= -50 + 6 \times 16$
	$Q_d = Q_s$	$160 = 10p$	$= 110 - 64$	$= -50 + 96$
		$P = 16$	$= 46$	$= 46$
	සමතුලිත මිල		රු. 16	
	සමතුලිත ප්‍රමාණය		ඒකක 46	

(b) පාරිභෝගික අතිරික්තය = $\frac{(\text{උපරිම ඉල්ලුම් මිල} - \text{සමතුලිත මිල}) \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2}$

$$\frac{(27.5 - 16) \times 46}{2}$$

$$\frac{11.5 \times 46}{2}$$

$$\frac{529}{2}$$

$$= 264.5$$

උපරිම ඉල්ලුම් මිල

$$Q_d 0 = 110 - 4P$$

$$= 110 - 4P$$

$$4P = 110$$

$$P = 27.5$$

නිෂ්පාදන

අතිරික්තය = $\frac{(\text{සමතුලිත මිල} - \text{අවම සැපයුම් මිල}) \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2}$

$$\frac{(16 - 8.33) \times 46}{2}$$

$$\frac{7.67 \times 46}{2}$$

$$\frac{7.67 \times 46}{2}$$

$$\frac{352.82}{2}$$

$$= 176.41$$

අවම සැපයුම් මිල

$$Q_s = -50 + 6P$$

$$50 = 6P$$

$$p = 8.33$$

(iv)

මිල රු. 10 දී

$$\text{නම්‍යතාව} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$= \frac{50}{5} \times \frac{10}{150}$$

$$= \frac{2}{3}$$

$$= 0.66$$

මිල රු. 15 දී

$$\text{නම්‍යතාව} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$= \frac{50}{5} \times \frac{15}{100}$$

$$= \frac{3}{2}$$

$$= 1.5$$

~අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය~

3.

(i) -යෙදවුම් මිල ගණන්

- තාක්ෂණය
- සම්බන්ධිත භාණ්ඩ මිල ගණන්
- නිෂ්පාදකයාගේ අපේක්ෂා
- රජයේ ප්‍රතිපත්ති
- වෙනත් සාධක

(ii) ආර්ථික අතිරික්තය යනු වෙළෙඳපොළ හුවමාරුවට සහභාගි වන ගැනුම්කරුවන් හා විකුණුම්කරුවන් යන දෙපාර්ශවයම සමතුලිත හුවමාරුවෙන් හිමි කර ගන්නා වාසියයි.

පාරිභෝගික අතිරික්තය හා නිෂ්පාදන අතිරික්තයේ එකතුව ආර්ථික අතිරික්තයයි.

ආර්ථික අතිරික්තය = පාරිභෝගික අතිරික්තය + නිෂ්පාදන අතිරික්තය

- ආර්ථික අතිරික්තයෙන් තරඟකාරී වෙළෙඳපොළ හුවමාරුව ස්වේච්ඡා පදනම මත සිදු වන නිසා සමාජ ශුභ සාධනයට වන දායකත්වය පිළිබිඹු වීම.

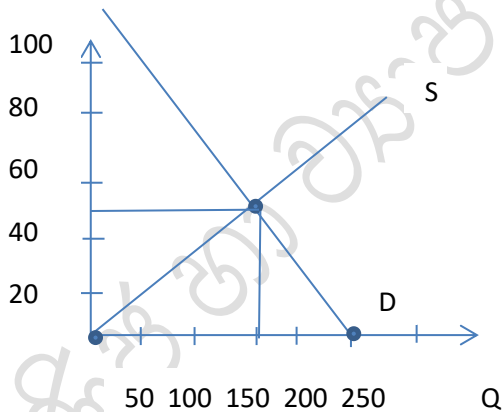
-තරඟකාරී වෙළෙඳපොළ කාර්යක්ෂමතාව පෙන්වුම් කරන මිනුමක් වීම.

(iii)

(a)

මිල	ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය	සැපයුම් ප්‍රමාණය
0	250	0
50	150	150

p

$$Q_d = Q_s$$

$$Q_s = 3P$$

$$250 - 2P = 3P$$

$$= 3 \times 50$$

$$250 = 5P$$

$$= 150$$

$$50 = P$$

සමතුලිත මිල = රු. 50

සමතුලිත ප්‍රමාණයේදී ඒකක = 150

සමතුලිතයේදී ඉල්ලුම් න්‍යාතාවය

(b)

$$= b \times \frac{P}{Q_d}$$

$$= -2 \times \frac{50}{150}$$

$$= \frac{-100}{150}$$

$$= -0.66$$

සමතුලිතයේදී සැපයුම් න්‍යාතාවය

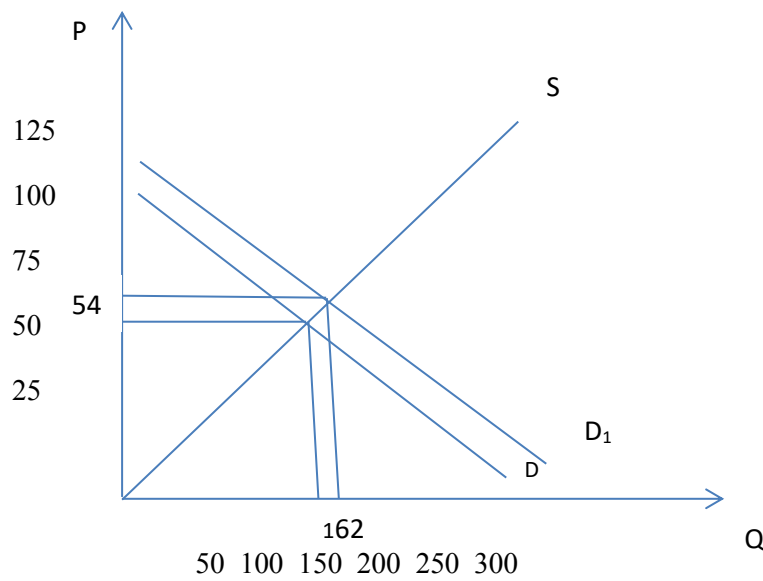
$$= b \times \frac{P}{Q_d}$$

$$= 3 \times \frac{50}{150}$$

$$= \frac{150}{150}$$

$$= 1$$

(c)

සමතුලිත මිල = රු.54

සමතුලිත ප්‍රමාණය = ඒකක 162

විකල්ප පිළිතුරු

$$Q_d = 270 - 2P$$

$$Q_s = 3P$$

$$Q_d = Q_s$$

$$270 - 2P = 3P$$

$$270 = 3P + 2P$$

$$270 = 5P$$

$$P = 54$$

$$Q_d = 270 - 2P$$

$$= 270 - 2 \times 54$$

$$= 270 - 108$$

$$= 162$$

(d) නිෂ්පාදන අතිරික්තය = $\frac{(\text{සමතුලිත මිල} - \text{අවම සැපයුම් මිල}) \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2}$

2

$$= \frac{54 - 0}{2} \times 162$$

$$= \frac{54 \times 162}{2}$$

$$= 4374$$

පාරිභෝගික අතිරික්තය = $\frac{(\text{උපරිම ඉල්ලුම් මිල} - \text{සමතුලිත මිල}) \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2}$

2

$$= \frac{135 - 54}{2} \times 162$$

$$= 6561$$

(iv) ලාභ පිළිබඳ අපේක්ෂා

ආන්තික පිරිවැය / ආවස්ථික පිරිවැය

මිල ඉහළ යන විට නිෂ්පාදකයින්ගේ ලාභය වැඩිවේ. ලාභය වැඩි වන විට සැපයුම වැඩිවේ. මිල පහළ යන විට ලාභය අඩුවේ. එවිට එම භාණ්ඩයේ සැපයුම අඩු කරනු ලබයි.

සැපයුම වැඩි වන විට නිෂ්පාදනයේ ආන්තික පිරිවැය / ආවස්ථික පිරිවැය වැඩිවේ. වැඩිවෙන ආන්තික පිරිවැය / ආවස්ථික පිරිවැය පියවා ගැනීමට මිල වැඩි කරයි. සැපයුම අඩු වන විට ආන්තික පිරිවැය / ආවස්ථික පිරිවැය අඩුවේ. එවිට මිල අඩු කරයි.

4.

(i)

Q_d	$=$	Q_s	$EDP = b \times p$	$ESP = b \times p$
$300 - 2p$	$=$	$2p$	Q	Q
$\frac{300}{4}$	$=$	$\frac{4p}{4}$	$= 2 \times 75$	$= 2 \times 75$
75	$=$	p	150	150
		(ලකුණු 01)	$= 1$	$= 1$
	$=$	$2p$		
	$=$	2×75		
	$=$	150		

(ii)

$$\begin{aligned} \text{පාරිභෝගික පැහැදීම} &= \text{මිල} \times \text{ප්‍රමාණය} \\ &= 75 \times 150 \\ &= 11250 \end{aligned}$$

නිෂ්පාදන අතිරික්තය = $\frac{(\text{උපරිම ඉල්ලුම් මිල} - \text{සමතුලිත මිල}) \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2}$

$$\begin{aligned} &= \frac{(150 - 75) \times 150}{2} \\ &= \frac{75 \times 75}{2} \\ &= 5625 \end{aligned}$$

(iii)

X භාණ්ඩය අත්‍යාවශ්‍ය භාණ්ඩයකි.

ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතා + අගයක් ගන්නා භාණ්ඩ සාමාන්‍ය භාණ්ඩ වශයෙන් හැඳින්වේ.
ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතාව + අගයක් ගෙන එය 1ට අඩු අගයක් ගන්නේ නම්
අත්‍යාවශ්‍ය වේ.

Y භාණ්ඩ අනුපූරක භාණ්ඩයකි.

හරස් ඉල්ලුම් නම්‍යතා (-) අගයක් ගන්නා භාණ්ඩ අනුපූරක භාණ්ඩ වේ.

(iv) වෙළෙඳපොළේ භාණ්ඩ නිෂ්පාදනයේ නිරත ශ්‍රමිකයන්ගේ වැටුප් වැඩි කිරීමට සිදු වීම
නිසා නිෂ්පාදකයින්ගේ පිරිවැය වැඩි වේ. එවිට නිෂ්පාදකයින් සැපයුම අඩු කිරීමට තීරණය
කරයි. ඒ හේතුවෙන් සැපයුම් වක්‍රය වමට විතැන්වේ.

ඉල්ලුම වැඩිවී සැපයුම අඩුවීම නිසා සමතුලිත මිල ඉහළ යන අතර සමතුලිත ප්‍රමාණයට
වන බලපෑම අවිනිශ්චිත වේ.

වැටුප් වැඩි වීම නිසා ගැනුම්කරුවන්ගේ ආදායම් වැඩි වේ. එවිට ඉල්ලුම වැඩි කරයි.
ඉල්ලුම වැඩි වීම නිසා ඉල්ලුම් වක්‍රය දකුණට විතැන්වේ.

ඉල්ලුම වැඩිවී සැපයුම අඩු වීම නිසා සමතුලිත මිල ඉහළ යන අතර සමතුලිත ප්‍රමාණයට
වන බලපෑම අවිනිශ්චිත වේ.

(v)

$$EQD = Qd - Qs$$

$$150 - 5P = 100 - 3P - Qs$$

$$Qs = 100 - 3P - (150 - 5P)$$

$$Qs = 100 - 3P - 150 + 5P$$

$$\underline{Qs = -50 + 2P} \text{ (ලකුණු 02)}$$

$$Qd = 100 - 3P$$

$$= 100 - 3 \times 30$$

$$= 100 - 90$$

$$= 10$$

සමතුලිත මිල රු.30, ප්‍රමාණය ඒකක 10

සමතුලිතයේදී සැපයුම් නම්‍යතාව

$$Esp = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

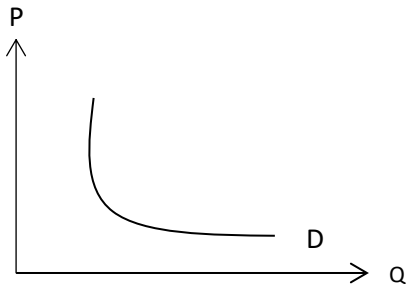
$$= 2 \times \frac{30}{10}$$

$$= \frac{60}{10}$$

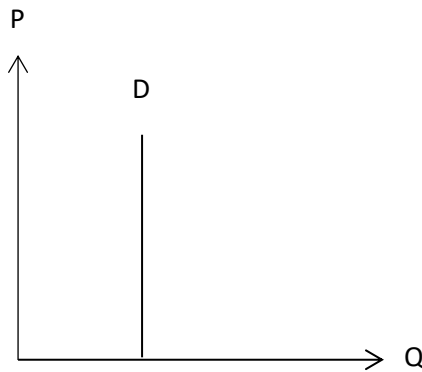
$$= \underline{\underline{6}}$$

ධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය~

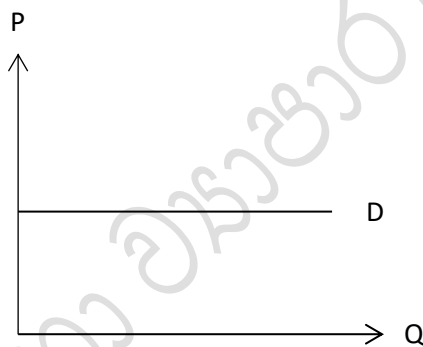
5. (i) ඒකීය නමා ඉල්ලුම් වක්‍රය (සෘජුකෝණාස්‍රාකාර බහුවලයක හැඩය)

සුර්ණ අනමා ඉල්ලුම් වක්‍රය (මිල අක්ෂයට සමාන්තර)

සුර්ණ නමා ඉල්ලුම් වක්‍රය (ප්‍රමාණ අක්ෂයට සමාන්තර)

(ii) භාණ්ඩයක මිල හා සැපයුම් ප්‍රමාණය අතර අනුලෝම සම්බන්ධයක් පවතී. ඒ අනුව මිල වැඩි වන විට සැපයුම් ප්‍රමාණය වැඩි වේ.

එහෙත් මිල ස්ථාවරව තිබිය දී සැපයුම කෙරේ බලපාන අනෙකුත් සාධකයන්ගේ වෙනස්වීම් හේතුවෙන් සැපයුම ඉහළ යා හැකිය.

මිල ස්ථාවරව තිබිය දී සැපයුම ඉහළ යාමට බලපාන්නේ,

- සම්බන්ධ භාණ්ඩ මිල ඉහළ යාම.
- නිෂ්පාදන යෙදවුම් මිල අඩු වීම.
- තාක්ෂණය දියුණු වීම.
- සැපයුම්කරුවන් සංඛ්‍යාව වැඩි වීම.
- රජය බදු කපා හැරීම හෝ අඩු කිරීම.
- රජය සහනාධාර ලබා දීම.
- අනාගතයේ සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල අඩු වේයැයි නිෂ්පාදකයන් අපේක්ෂා කිරීම යන කරුණු වලින් එකක් වෙතස් වීම මිල ස්ථාවරව තිබිය දී සැපයුම වැඩිවීමට බලපායි.

(iii) කරභකාරි වෙළෙඳපොළක ගැනුම්කරුවන්ගේ හා විකුණුම්කරුවන්ගේ අපේක්ෂාවන් තුලනය වන අවස්ථාව වෙළෙඳපොළ සමතුලිතයයි.

- අපේක්ෂිත ඉල්ලුම් මිල හා අපේක්ෂිත සැපයුම් මිල සමාන වීම.
- අපේක්ෂිත ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය හා අපේක්ෂිත සැපයුම් ප්‍රමාණය සමාන වීම.
- අධි ඉල්ලුම් හා අධි සැපයුම ශුන්‍ය විය යුතුය.
- අධි ඉල්ලුම් මිල හා අධි සැපයුම් මිල ශුන්‍ය වේ.
- පාරිභෝගික පැහැදීම හා නිෂ්පාදක අයභාරය සමාන වේ.

(iv) -භාණ්ඩ හා සේවා වෙළෙඳපොළ, පරිභෝජන භාණ්ඩ හා සේවා හුවමාරු වන අතර සාධක වෙළෙඳපොළ, සාධක සේවා හුවමාරු වේ.

- භාණ්ඩ හා සේවා වෙළෙඳපොළ කුටුම්භයන්, ඉල්ලුම්කරු වන අතර සාධක වෙළෙඳපොළ නිෂ්පාදන ආයතනයන් ඉල්ලුම් කරුවන් වේ.
- පාරිභෝගිකයා භාණ්ඩ ඉල්ලුම වැඩි කරන විට නිෂ්පාදකයා සාධක ඉල්ලුම වැඩි කරයි.
- භාණ්ඩ ඉල්ලුම සෘජු ඉල්ලුමක් වන අතර සාධක ඉල්ලුම ව්‍යුත්පන්න ඉල්ලුමක් (වක්‍ර ඉල්ලුමක්) ලෙස හැඳින්වේ.
- භාණ්ඩ වෙළෙඳ පොළේ භාණ්ඩයකට ඉල්ලුමක් බිහි වන්නේ ආන්තික උපයෝගිතාව මත වන අතර සාධක වෙළෙඳ පොළේ සාධක ඉල්ලුමක් බිහි වන්නේ ආන්තික ඵලදායිතාව මතය.

(v)

- පෝලිම් ක්‍රමය
- කළුකඩ මගින් භාණ්ඩ බෙදීම
- කුසපත් ඇදීම මගින්
- කුපන් ක්‍රමය
- ලොතරැයි ක්‍රමයට බෙදීම
- අවශ්‍යතා පදනම් කරගෙන බෙදා ගැනීම.